

Puhtaan veden puolesta

Yhteinen Ähtärinjärvi ry oli esillä Riikun markkinoilla 5.7. ja Lehtimäen Ränkipäivillä 12.7. Yhdistyksemme teltalla vieraili runsaasti mökkiläisiä ja ranta-asukkaita. Keskusteluja herätti järven virkistyskäyttö, varsinkin sinilevätilanne huolestutti. Lehtimäen Ränkipäivillä päällimmäisin aihe oli järven pohjoispään vesikasvien niitto. Haluttiin tietää, miksi sille asialle ei tehdä mitään. Selvitimme, että yhdistyksemme toimii vain valuma-alueilla, vesialuetta hallinnoivat sen omistajat. Opastimme ottamaan yhteyttä oman vesialueensa osakaskuntaan. Kävi ilmi, että osakaskuntatoiminta oli useimmille käytännössä täysin vierasta. Keskusteluissa tuli esille myös, että he eivät olleet selvillä, onko heillä oikeus yhteisiin vesialueisiin vai ei. Aihe tarvitsee ilmiselvästi tiedottamista, kuka ja miten voi vaikuttaa oman vesialueensa hoitoon.

Vesialueen omistaminen ja hallinta

Suomessa vesialue voi kuulua valtiolle, yhdelle kiinteistölle tai jakautua useamman kiinteistön kesken, jolloin on kyse yhteisestä vesialueesta. Yhteisen vesialueen omistavat kiinteistöt muodostavat osakaskunnan, jonka ylintä päätäntävaltaa käyttää yleiskokous. Yleiskokouksen valitsema hoitokunta/hallitus puolestaan toteuttaa kokouksen hyväksymiä toimenpiteitä ja valmistelee vesialuetta koskevia esityksiä yleiskokouksen päätettäväksi.

Vesialueen omistajuuden voi tarkistaa Maanmittauslaitoksen kiinteistörekisteristä nettiosoitteesta <https://www.maanmittauslaitos.fi/asioi-verkossa/asiointipalvelu-henkiloasiakkaille>.

Mikäli kiinteistön kohdalla on maininta osuudesta yhteisiin vesialueisiin, on rekisteriin merkitty omistaja myös osakaskunnan jäsen. Jäsenyys tuo mukanaan äänioikeuden osakaskunnan kokouksiin sekä kalastusoikeuden, jonka yksityiskohdat yleiskokous määrittää. Lisätietoja osakkuuteen ja osakaskuntatoimintaan liittyvistä asioista voi tiedustella paikallisen osakaskunnan hoitokunnalta/hallitukselta.

Yhteinen Ähtärinjärvi ry

Yhteinen Ähtärinjärvi ry on vuonna 2017 perustettu yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon vesienhoitoyhdistys. Toimimme yhteisen Ähtärinjärvemme hyväksi, jotta järven virkistysarvo säilyy myös tuleville sukupolville. Ähtärinjärvellä tarkoitetaan tässä yhteydessä Moksunjärven, Hankaveden, Väliveden, Ähtärinjärven ja Ruokosen muodostamaa kokonaisuutta. Yhdistys hallinnoi ja toteuttaa valuma-alueilla vesistöjen kunnostukseen liittyviä hankkeita yhteistyössä tutkijoiden, viranomaisten sekä maa- ja vesialueiden omistajien kanssa. Lisää yhdistyksestä <https://www.yhteinenahhtarinjarvi.fi/>

Olemme saaneet ELY-keskukselta rahoituksen 3-vuotiseen Ähtärinjärven nykytilan selvitys- ja seurantahankkeeseen.

Yhdistyksen alkuvaiheessa valuma-alueelle teetettiin kattava tutkimus. Aiempia tuloksia on nyt tarkoitus päivittää dynaamisella mallilla, joka on kehittynyt huomattavasti tutkimuksen teon jälkeen. Malli laskee kuormitusta jatkuvasti ja se on linkitetty muun muassa maankäyttöön, jolloin esim. toimenpiteet pelloilla otetaan huomioon. Malliin on viime vuosina tullut myös tiedot suometsäojitusten vaikutuksista tutkimustiedon lisääntymisen ansiosta. Kuormitustutkimusta täydennetään vesinäytteillä muun muassa jo tehtyjen kosteikkojen yli niiden vaikutuksien selvittämiseksi huomioiden myös muut aiemmin otetut vesinäytteet.

Itse järvellä tehtävillä tutkimuksilla pyritään ottamaan selvää siitä, kuinka pahaan jamaan valumavedet ovat Ähtärinjärven saaneet. Lisäksi ne antavat tietoa siitä, jatkuvatko järven ongelmat pitkäänkin, vaikka ulkoinen kuormitus saataisiin kuriin. Usein ravintoverkoltaan vinksahaneen järven kunnostamiseen eivät pelkät valuma-alueen toimenpiteet riitä, vaan ravintoverkko pitää saada tasapainoon. Ravintoverkon tilaa ei ole Ähtärinjärvellä aiemmin tutkittu.

Hankkeessa hyödynnetään jo olemassa olevia tutkimustietoja ja meneillään olevia tutkimuksia. Tulosten perusteella laaditaan konkreettisia kunnostustoimenpiteitä järven tilan kohentamiseen. Seuranta sisältyy myös hankkeeseen. Sillä pystytään toteamaan kunnostustoimenpiteiden vaikutukset järven tilaan, jolloin tarvittaessa osataan tehdä myös oikeita korjausliikkeitä. Alustava tutkimussuunnitelma valmistuu elokuussa ulkopuolisen asiantuntijatahon laatimana. Suunnitelmaan tullaan pyytämään kommentit osakaskuntien, kalatalousalueiden ja kaupungin edustajilta. Näin varmistetaan yhteinen näkemys tutkimussuunnitelman sisällöstä.

Valumavesien puhdistus

Olemme toteuttaneet kosteikkoja 1-2 vuodessa. Tälle vuodelle 2025 meillä on kaksi kohdetta, jotka ovat suunnitteluvaiheessa. Toivomme voivamme toteuttaa ne vielä tänä vuonna.

Miksi maanomistajan kannattaa olla mukana valumavesien puhdistamisissa?

Alla tiivistelmä Thomas Penttilän esityksestä MTK:n jäsenille suunnatusta tiedustus- ja keskustelutilaisuudesta Ähtärinrannan kylätalolla 5.4.2025. Hän vaikuttaa Aitoon seudulla ja omaa vahvat juuret maaseutuun, on vesiensuojelija jo toisessa polvessa sekä hoitaa luottamustoimia kalataloushallinnossa.

Tehokkaimpia vesiensuojelutoimenpiteitä ei suoriteta itse vesistöissä vaan niiden valuma-alueilla pidättämällä ravinteita ja kiintoaineita valumasta vesistöön. Parasta on vähentää niiden liikkeellelähtöä maa- ja metsätalousmaista, mutta viimeistään ennen rantaviivaa. Kalliit ravinteet hyödyttävät maanomistajia parhaiten pelloilla ja metsissä, ravinteita ei kannata päästää vesistöä rehevöittämään.

Koska toimenpiteet suoritetaan jonkun omistamalla maalla, ovat maanomistajat, etenkin maa- ja metsätalousyrittäjät se sidosryhmä, jonka omat edut on otettava huomioon.

Erityisesti maatalousyrittäjien tulo on niukkaa ja kovan työn takana. Siksi on tärkeää pyrkiä siihen, etteivät vesienkunnostushankkeet aiheuta heille taloudellista haittaa vaan pikemminkin hyötyä.

Pellot, joilla on vesienhallintaongelma ovat vajaatuottoisia, koska ravinteet valuvat vesistöön. Peltojen alavilla alueilla sato saattaa jopa tuhoutua pitkän sadejakson seurauksena.

Salaojien kunnossapito ja muuttaminen säätösalaajiksi mahdollistaa veden pinnan laskemisen toukokuun ja sadonkorjuun ajaksi, jolloin pelto kantaa paremmin työkoneet ja maaperä tiivistyy vähemmän niiden painosta.

Kun näiden työvaiheiden välillä veden pintaa pellon alla nostetaan, viljelykasvit saavat kuivina jaksoina kastelua altpäin, mikä parantaa satoa. Samalla vähennetään tuuli- ja valumaeroosiota pellon pinnasta.

Peltoviljelyssä pellon pintaa alenee vuodessa keskimäärin noin yhden senttimetrin eli sadassa vuodessa metrin verran. Rinteisessä pellossa saattavat pellon alimmat alueet muuttua vuosikymmenien mittaan niin märäksi, ettei niitä voida enää viljellä. Tällaisessa paikassa voidaan alimmalle osalle tehdä vaikkapa kosteikko, jonka kaivuumaat siirretään ylemmäksi rinteeseen mahdollistamalla edes osalla aiemmin käytöstä poistetusta pinta-alasta viljelyn uudelleen aloittamisen.

Valtaojan kunnostus vaikkapa kaksitasouomaksi saattaa laskea veden pintaa ojassa jopa niin paljon, että märkä niitty kuivaa peltomaaksi. Tällöin lohkon taloudellinen tuotto nousee merkittävästi.

Metsäalueella uoman kunnostaminen edellyttää kulkutien perustamista, jotta työkoneet saadaan paikalle. Puut poistetaan ajouralta kunnostushankkeen kustannuksella mutta puut jäävät maanomistajan myytäväksi. Puun korjuukulut säästyvät maanomistajalta, joka lisäksi saa käyttöönsä ajouran metsänhoidollisia toimenpiteitä varten.

Tässä oli muutama esimerkki, miten vesienkunnostushankkeilla saadaan sivuvaikutuksena taloudellista hyötyä niille maanomistajille, joiden mailla toimenpiteet suoritetaan.

Maanomistajan hyötyjen varmistaminen on yksi syy, miksi maanomistajat otetaan mukaan hankkeen valmisteluun aivan alusta saakka ja pidetään heidät osallisena kaikkiin hankkeen toimenpiteisiin aina suunnittelusta jälkiseurantaan ja -hoitoon saakka. Toinen tärkeä syy on se, että maanomistajilla on paras paikallistuntemus kohteen alueesta, usein jopa usean sukupolven ajalta. Hän osaa esimerkiksi kertoa, mitä alueella tapahtuu poikkeuksellisen märkyyden tai kuivuuden aikana. Nämä ovat merkittäviä tietoja kunnostustoimenpiteen suunnittelijalle, jotta vältetään ikäviltä yllätyksiltä poikkeuksellisissa sääolosuhteissa.

Lopuksi: ilman maanomistajan lupaa ei mitään vesienkunnostustoimenpiteitä voida suorittaa. Siksi on välttämätöntä toimia jatkuvasti avoimessa ja maanomistajan etuja huomioivassa yhteistyössä.

Ota yhteyttä. Keskustelemme ja olemme mielellämme hyödyksi toiminnallesi, samalla kun voimme vaikuttaa Ähtärinjärven veden laatuun kohentavasti. Thomas Penttilä 040 718 0955 on myös lupautunut vastaamaan kysymyksiin.

Toiminnan rahoitus

Saamme rahoitusta ELY-keskukselta yleensä 50% hankkeen kokonaisarvosta, omarahoitusosuus katetaan jäsenmaksuilla ja ”talkootöillä” (ELY-keskuksen termein vastikkeeton työ), josta saamme lisätä hankkeen kuluihin ELY-keskuksen vuosittain hyväksymien henkilö- ja konetyötuntihinnoin. Olemme edellisinä vuosina saaneet myös muuta rahoitusta, mutta ne väylät tuntuvat jatkossa ehtyvän. Kosteikkojen kustannukset ovat noin 10000 - 30000 euroa riippuen tapauksesta eli tarkka talous on jatkossa ensiarvoisen tärkeää.

Liity sinäkin mukaan tukemaan toimintaa ”Puhtaan veden puolesta!”

Jäsenmaksun 25€ voi maksaa yhdistyksen tilille: OmaSp FI98 4108 0011 1500 29.

Maksuun viestiksi oma nimi, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite.

Jäsenmaksu on henkilökohtainen ja maksetaan vuosittain. Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista.

Tuomo Väliaho

Yhteinen Ähtärinjärvi ry, pj

040 504 2926